

PROCESO TAISYKLĖS: KOMPENSACIJA UŽ PRIVATŲ NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ

PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS GEROS VALIOS KOMPENSACIJOS UŽ ŽYDŲ RELIGINIŲ BENDRUOMENIŲ NEKILNOJAMĄJĮ TURTĄ ĮSTATYMĄ NR. XI-1470

I. PROGRAMOS TIKSLAS

Nuo 1991 m. Lietuvos Respublikoje buvo priimta eilė įstatymų, reglamentuojančių totalitarinių režimų okupacijos laikotarpiu nacionalizuoto ar kitaip neteisėtai nusavinto privataus nekilnojamojo turto restituciją. Šių įstatymų pagrindu pretendentų gauti kompensaciją tinkamumas priklausė nuo dabartinės Lietuvos Respublikos pilietybės ir iš esmės neįtraukė daugumos Holokaustą išgyvenusių asmenų ir jų šeimų, kurie nebegyveno Lietuvoje. Reaguodama į tai, Lietuvos Respublika neseniai, 2023 m. sausio 1 d., pakeitė Lietuvos Respublikos Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymą Nr. XI-1470 (toliau – Įstatymas), siekdama sušvelninti kai kurias istorines neteisėtas, kurias Holokausto aukoms sukėlė ribojantys, sudėtingi ir besikeičiantys pilietybės įstatymai. Įstatymu Lietuvos Respublika įsipareigojo mokėti vienkartinę simbolinę išmoką reikalavimus atitinkantiems Lietuvos žydams ar jų įpėdiniams, kurių turtas nebuvo grąžintas galiojančių restitucijos teisės aktų kontekste. Šiam tikslui įgyvendinti Lietuvos Respublika, vadovaudamasi Įstatymu, skyrė 5-10 mln. eurų. Geros valios fondas (GVF) buvo paskirtas kaip subjektas, atsakingas už lėšų administravimą ir lėšų paskirstymą reikalavimus atitinkantiems pareiškėjams.

Tikslią sumą, kuri bus paskirstyta kiekvienam asmeniui, bus galima apskaičiuoti tik tada, kai bus nustatytas bendras patvirtintų pareiškėjų skaičius.

II. BENDROSIOS NUOSTATOS

Remiantis Įstatymo 2.1.1. punktu, Geros valios fondo lėšomis finansuojamų projektų paraiškų teikimo taisyklės, patvirtintos 2022 m. rugsėjo 21 d. VšĮ Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondo (toliau – GVF) vienintelio dalininko sprendimu Nr. 1/2022-09-21, nustato lėšų, skirtų GVF už neteisėtai nusavinto Lietuvos žydų religinių bendruomenių nekilnojamojo turto kompensaciją, disponavimo tvarką (projekto paraiškų, pateiktų GVF, vertinimo, atrankos, finansavimo ir įgyvendinimo tvarka).

Remiantis Įstatymo 2.1.2. punktu, lėšų, skirtų GVF, disponavimo tvarka nustato lėšų, skirtų GVF, disponavimo tvarką (paraiškų, kurias GVF pateikė Lietuvos žydai dėl neteisėtai nusavinto nekilnojamojo turto objektų kompensacijos, vertinimo, kompensavimo ir įgyvendinimo tvarka).

III. TINKAMUMAS

Tinkami pareiškėjai:

- Turto savininkai, kurie apibrėžiami kaip:
  - Žydų kilmės asmenys, kurie gyveno Lietuvoje bet kuriuo metu iki 1945 m. gegužės 8 d.; ir
  - Kuriems priklausė turtas, kuris buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai nusavintas totalitarinių režimų okupacijų metais laikotarpiu nuo 1940 m. birželio 15 d. iki 1990 m. kovo 10 d.; ir
  - Kurie neturėjo teisinių galimybių atkurti turtinių teisių pagal Lietuvos Respublikos įstatymus,¹ nes jie nebuvo Lietuvos Respublikos piliečiai laikotarpiu nuo 1991 m. birželio 18 d. iki 2001 m. gruodžio 31 d.

¹ Žr.: Lietuvos Respublikos įstatymas dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų, (1991 m. birželio 18, Nr. I-1454), prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1445?fwid>.

- Turto savininkų paveldėtojai pagal 1997 m. Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymą:²
  - Kai jau nebėra turto savininko, turto savininko sutuoktinis ar vaikai (įvaikiai) gali teikti prašymą, o tais atvejais, kai jie yra mirę, turto savininko anūakai ar anūakų sutuoktiniai gali teikti prašymą.
  - Prašymus taip pat gali teikti turto savininko testamente nurodyti paveldėtojai, o tais atvejais, kai jie yra mirę, prašymus gali teikti jų sutuoktiniai, vaikai (įvaikiai), anūakai ar anūakų sutuoktiniai.

Tinkamas nekilnojamasis turtas:

1. Ūkiniais ir komerciniais tikslais naudojami statiniai kartu su jų priklausiniais.
2. Gyvenamieji namai kartu su jų priklausiniais.
3. Butai kartu su jų priklausiniais.

Žemė nėra tinkama gauti šią simbolinę kompensaciją.

IV. PROCESO TAISYKLĖS

- Paraiškos forma sudaryta ir paraišką galima pildyti lietuvių arba anglų kalba.
- Paraiškas galima teikti iki 2023 m. gruodžio 31 d.
- Paraiškos, pateiktos GVF po 2023 m. gruodžio 31 d., nebus svarstomos.
- Tuo atveju, kai tam tikri dokumentai bus rasti po 2023 m. gruodžio 31 d., net ir pasibaigus šiam terminui bus įmanoma pakoreguoti prašymą (pasikonsultavus su GVF).
- Jeigu pateiktos Paraiškos neatitinka Įstatymo reikalavimų arba GVF reikia papildomos informacijos ir/ar dokumentų, GVF priima vieną iš šių sprendimų:
  - GVF turi teisę paprašyti Pareiškėjų pateikti papildomą informaciją ir/ar dokumentus bei patikslinti pateiktas Paraiškas per GVF nustatytą terminą.
  - Priimti sprendimą dėl kompensacijos skyrimo pagal pateiktus dokumentus.
  - Paskelbti, kad pateiktų dokumentų nepakanka.
- Pareiškėjai įsipareigoja įrodyti nuosavybės teisę į turtą, savo ryšį su turto savininku ir paveldėjimo teises.
- Tinkami pareiškėjai paraiškos pateikimo metu turi būti gyvi.
- Jei paraiška bus patvirtinta, o pareiškėjas mirs po paraiškos pateikimo, teisių perėmėjas (-ai), per atitinkamą laikotarpį susisiekęs su GVF ir pateikęs reikiamus dokumentus, turės teisę į atitinkamą išmokos dalį.
- Teisių perėmėjas apibrėžiamas taip: „Tinkamo pareiškėjo teisių perėmėjas yra jo sutuoktinis (arba sutuoktinis pagal bendrąją teisę), o jei jis ar ji yra miręs / -usi, teisių perėmėjai yra jo ar jos vaikai lygiomis dalimis. Jeigu vienas ar daugiau vaikų, užpildydami atitinkamus dokumentus per nurodytą laiką, nenurodo, kad nori gauti jam ar jai priklausančią išmokos dalį, to vaiko dalis paskirstoma vaikams, kurie užpildo dokumentus per nurodytą laiką.“
- Reikalavimus atitinkantys pareiškėjai bus atsakingi už tai, ar mokėjimas iš Lietuvos fondo yra apmokestinamas ir/ar turi įtakos bet kokioms valdžios išmokoms ar paramai, kurią jie gali gauti.
- Atsižvelgiant į praktinį šios tvarkos įgyvendinimą, galintį neigiamai paveikti Įstatymo įgyvendinimą, ši tvarka gali būti koreguojama tik GVF sprendimu.

² Žr. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas (1997 m. liepos 1 d., Nr. VIII-359), 2 straipsnis, prieiga: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41505/asr>.

Atkreipkite dėmesį, kad informacija apie pilietybę nebegalioja.

V. PARAIŠKŲ VERTINIMAS IR SPRENDIMAS SKIRTI KOMPENSACIJĄ

- GVF Paraiškų vertinimas susideda iš trijų etapų:
  - Administracinės atitikties vertinimas;
  - Paraiškų vertinimas Restitucijos komitete;
  - Sprendimų priėmimas GVF Valdyboje.
- Administracinės atitikties vertinimo metu:
  - Registruojamos gautos paraiškos;
  - Tikrinama, ar parašas, su kuriuo pasirašyta Paraiška, yra galiojantis;
  - Tikrinama, ar Paraiška buvo pateikta laiku;
  - Tikrinama, ar Paraiška yra pilnai užpildyta;
  - Nustatoma, ar pateikta Paraiška ir jos priedai atitinka šių Taisyklių reikalavimus;
  - Nustatoma, ar su Paraiška pateikti dokumentai atitinka Lietuvos Respublikos įstatymus.
- Jeigu vertinant Prašymo administracinę atitiktį nustatoma, kad Prašymas pateiktas nesilaikant šioje tvarkoje nustatytų reikalavimų, trūkumus Pareiškėjui leidžiama pašalinti per GVF nustatytą terminą.
- GVF gautų Prašymų pagrįstumo įvertinimo tikslu turi teisę iš Valstybės ar Savivaldybės institucijų gauti informaciją apie Lietuvos žydų nekilnojamojo turto objektus, o taip pat apie jų savininkus bei jų palikuonis/turtinių teisių paveldėtojus. Siekiant efektyviai ir operatyviai įgyvendinti Įstatymo nuostatas, GVF kreipiasi į Lietuvos Respublikos Vyriausybę prašydama tarpininkauti prašant Lietuvos Respublikos savivaldybių archyvų ir kitų suinteresuotų organizacijų suteikti visokeriopą pagalbą GVF, įgyvendinant Įstatymo reikalavimus ir užtikrinant partnerystę.
- Atlikus Prašymo administracinės atitikties vertinimą Prašymas teikiamas Restitucijos komitetui, kuris atlieka Prašymų vertinimą bei dėl jų teikia rekomendacijas GVF Valdybai. Teikimai GVF Valdybai atliekami periodiškai/dalimis, pagal turimą sukauptų ir įvertintų prašymų kiekį, tačiau galutinai visi teikimai GVF Valdybai turi būti pateikti ne vėliau, kaip iki 2024 m. lapkričio mėn. 1 d.
- GVF valdyba atlieka Restitucijos komiteto vertinimo rekomendacijų tvirtinimą. GVF valdybos posėdžio metu pritariama Restitucijos komiteto vertinimo rekomendacijoms arba priimamas kitoks sprendimas. GVF valdyba argumentus dėl galutinio sprendimo, susijusio su Pareiškėjo prašymu, teikia tais atvejais, kai Prašymą tenkinti atsisakoma. GVF valdyba ne vėliau kaip iki 2024 m. gruodžio 23 d. įvertina gautų prašymų pagrįstumą ir nustato visiems Lietuvos žydams ar jų įpėdiniais skiriamos simbolinės kompensacijos dydį.
- Už vieno savininko visus neteisėtai nusavintus nekilnojamojo turto objektus GVF bendrai skiria vieną pinigines kompensacijos sumą, kuri nepriklauso nuo nukentėjusiam asmeniui priklausiusio neteisėtai nusavinto nekilnojamojo turto vertės. Konkreti Pareiškėjui skiriama suma nustatoma GVF valdybos sprendimu, įvertinus bendrą visų gautų prašymų apimtį ir skiriamą kompensacijos sumą.
  - Tuo atveju, kai dėl to paties turto kreipiasi keli įpėdiniai, Pareiškėjams už tą patį turtą ir tą patį savininką skiriama viena simbolinė kompensacija.
  - Tuo atveju, kai turtas bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausė daugiau nei vienam turto savininkui, Pareiškėjams už šį turtą skiriama viena simbolinė kompensacija.
- Apie GVF valdybos priimtus sprendimus Pareiškėjai informuojami ne vėliau kaip per 30 dienų nuo jų priėmimo.
- GVF paskelbs nepriklausomą apeliacijų procesą.
- GVF praneša, kad nėra viešojo administravimo organas, neturi viešojo administravimo organo teisių ir GVF sprendimas negali būti skundžiami administracinės teisenos tvarka. Nors ir nevykdydama viešojo administravimo funkcijų, GVF išipareigoja vadovautis gero administravimo, operatyvumo ir bendradarbiavimo principais, suteiks visokeriopą pagalbą ir informaciją pareiškėjams. Papildoma teisinė pagalba pareiškėjams nėra būtina.
- GVF paskirta kompensacijos už neteisėtai nusavintus nekilnojamojo turto objektus lėšų suma Pareiškėjui išmokama ne vėliau kaip iki 2025 m. liepos 1 d.